

Pasitikėjimas valstybe ir gyventojų subjektyvi gerovė: 21 valstybės duomenys

Tadas Vadvilavičius

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra
tadas.vadvilavicius@vdu.lt
<https://orcid.org/0000-0002-1920-1959>

Santrauka. Psichologiniuose tyrimuose daugiausia dėmesio yra skiriama artimiausioms asmens socialinėms sistemoms ir jų reikšmei asmens gerovei. Vis dėlto neatmetama, kad valstybinio lygio socialinė sistema ir jos vertinimas taip pat gali būti reikšmingi prognozuojant asmens subjektyvią gerovę. Šio tyrimo tikslas yra nustatyti asmens pasitikėjimo parlamentu, politinėmis partijomis, politikais, teisine sistema ir policija reikšmę gyventojų pasitenkinimui gyvenimu ir subjektyviai laimei. Analizei naudoti Europos socialinio tyrimo 10-osios bangos duomenys iš 21-os valstybės ($n = 34\,079$). Rezultatai atskleidė, jog gyventojai labiausiai pasitiki policija ir mažiausiai pasitiki politinėmis partijomis. Rezultatai taip pat parodė, kad vyrai labiau nei moterys pasitiki parlamentu, teisine sistema ir yra labiau patenkinti gyvenimu. Struktūrinis lygčių modeliavimas atskleidė, jog pasitikėjimas valstybe prognozuoja didesnę gyventojų pasitenkinimą gyvenimu ir didesnę subjektyvią gerovę. Gauti rezultatai iš esmės atskleidė, jog valstybė, kaip aukščiausio lygio socialinė sistema, taip pat yra reikšminga asmens subjektyviai gerovei. Rezultatai taip pat atskleidė skirtumus tarp šalių. Gauti tyrimo rezultatai atveria tolesnių tyrimų galimybes.

Pagrindiniai žodžiai: pasitikėjimas valstybe, pasitikėjimas teisine sistema, pasitenkinimas gyvenimu, subjektyvi laimė, Europos socialinis tyrimas.

Trust in Countries' Institutions and Subjective Well-being: Data from 21 Countries

Summary. In psychological research, greater attention is paid to the closest social systems of a person and their importance for that person's well-being. However, it cannot be ruled out that the state-level social system and its assessment can also be significant predictors of a person's subjective well-being. The purpose of this study is to determine the impact of an individual's trust in parliament, political parties, the political and legal system, and the police on life satisfaction and subjective happiness. Data from the European Social Survey Round 10, which includes 21 countries ($n = 34\,079$), were used for the analysis. The results revealed that the people have the most trust in the police and the least trust in political parties. Additionally, the results show that men trust parliament and the legal system more than women and are more satisfied with life. Structural equation modeling revealed that trust in the state predicts higher life satisfaction and subjective well-being. The results revealed that the state, as the highest social system, is also significant for a person's subjective well-being. The results also showed differences between countries. The obtained research findings open up possibilities for further research.

Keywords: trust in government, trust in legal system, life satisfaction, subjective happiness, European Social Survey.

Received: 2024-05-23. **Accepted:** 2024-06-19.

Copyright © 2024 Tadas Vadvilavičius. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Aukštesnis gyventojų gerovės lygis yra svarbus asmeninis, socialinis ir netgi politinis siekis (Acar & Uluğ, 2022). Gyventojai, kurie pasižymi didesne subjektyvia gerove, taip pat pasižymi geresne sveikata (Ngamaba et al., 2017), dažniau išitraukia į savanorystę (Gil-Lacruz et al., 2019), labiau rūšiuoja šiukšles (Giovanis et al., 2014) ir kt. Apskritai yra laikoma, jog gerovės, laimės ir (ar) pasitenkinimo gyvenimu siekis yra žmonių prigimtyje (Brülisauer et al., 2022), todėl nenuostabu, kad žmonės noriai skiria savo laiką galvodami apie savo gerovę ar kaip tapti laimingiems. Subjektyvi gerovė apibūdina asmens savo gyvenimo vertinimą, subjektyvų pasitenkinimą gyvenimu, laimę ir kt. (National Research Council, 2014). Šiame straipsnyje gyventojų subjektyvi gerovė yra apibūdinama dviem reiškiniais – pasitenkinimu gyvenimu ir subjektyvia laime, kurie laikomi ne vienu latentiniu kintamuoju, o dviem atskirais, tačiau susijusiais reiškiniais. Nors tyrimai ir atskleidžia, kad laimė ir pasitenkinimas gyvenimu yra glaudžiai susiję, šie reiškiniai yra laikomi skirtingais (pavyzdžiui, Diener, 2000; Eldeleklioğlu, 2015; Oman, 2021; Uysal et al., 2014). Pasitenkinimas gyvenimu yra laikomas kompleksiškesniu reiškiniumi nei laimė (Badri et al., 2022). Pasitenkinimas gyvenimu apibūdina bendrą gyvenimo kokybės kognityvinį įvertinimą, kuris gali apimti tiek bendrą pasitenkinimą, tiek pasitenkinimą konkrečioje gyvenimo srityje, o laimė apibūdina asmens suvokiamą laimingumą ar savo laimingumo suvokimą santykyje su kitais (Lyubomirsky & Lepper, 1999). Badri ir kitų (2022) tyrimas atskleidė, jog pasitenkinimą gyvenimu ir laimę prognozuoja skirtingi kontekstiniai veiksniai, pavyzdžiui, pasitenkinimas darbu prognozuoja tiek laimę, tiek pasitenkinimą gyvenimu, o darbo ir gyvenimo balansas prognozuoja tik laimę. Šis reiškinų atskyrimas taip pat leis išsamiau įvertinti tiriamų reiškinų ryšį su skirtingomis gyvenimo vertinimo sritimis. Vis dėlto neatmetama, kad pasitenkinimas gyvenimu ir laimė gali būti laikomi subjektyvios psichologinės gerovės komponentais ir būti sujungti į vieną aukštesnio lygio latentinį kintamąjį. Ši galima teorinė prielaida, kad pasitenkinimas gyvenimu ir laimė yra vieno latentinio kintamojo komponentai, plačiau aptariama prie ateities tyrimo galimybių.

Gyventojų gerovė yra smarkiai veikiama jų artimiausios socialinės aplinkos, pavyzdžiui, šeimos, draugų ar bendradarbių (Acar & Uluğ, 2022; Chu et al., 2010; Wang et al., 2023). Bronfenbrennerio (1977) ekologinė sistemų teorija akcentuoja, kad žmogus, būdamas unikali sistema, taip pat yra dalis didesnės sistemos, tarp kurios dalių vyksta tarpusavio sąveika. Kitaip tariant, žmogus, kaip unikali sistema, veikia aukštesnio lygio sistemą, pavyzdžiui, šeimą, o ši sistema veikia ir patį žmogų (Bronfenbrenner, 1977; Lau & Ng, 2014). Tyrimai taip pat rodo, jog pasitikėjimas kitais yra reikšmingai susijęs su gyventojų gyvenimo kokybe (Tokuda et al., 2008). Dažniausiai psichologiniuose tyrimuose aukštesnio lygio sistema yra laikoma šeima, komanda, darbovietė, mokykla, universitetas, o aukštesnio lygio sistemos, pavyzdžiui, valstybė, Europos Sąjunga, yra pamiršamos. Tačiau neatmetama, kad valstybinio lygio veiksniai (pavyzdžiui, šalies prezidento pasikeitimas, priimami įstatymai) ir gyventojų pasitikėjimas valstybe *per se* taip pat reikšmingai veikia gyventojų gyvenimo kokybę (objektyvią ir subjektyvią).

Pasitikėjimas valstybe yra kompleksiškas reiškinys (Christensen & Laegreid, 2005). Pasitikėjimas valstybe apibūdina asmens lūkesčius dėl to, kokia turėtų būti valdžia, kaip

valdžia turėtų dirbti, sąveikauti su kitomis institucijomis ir piliečiais, taip pat kiek valstybė patenkina šiuos lūkesčius (Ahmed et al., 2021; Grönlund & Setälä, 2007). Pasitikėjimas valstybe apima ir pasitikėjimą bendrosiomis politinėmis idėjomis, institucijomis, jų veiklos rezultatais (Lindstrom & Mohensi, 2009). Kitaip tariant, pasitikėjimas valstybe apima asmens subjektyvų įvairių valstybei svarbių institucijų vertinimą, kiek šios institucijos, šių institucijų veikla ir jų veiklos rezultatai patenkina ar ateityje patenkins asmens lūkesčius. Šiame straipsnyje pasitikėjimas valstybe yra apibūdinamas kaip bendras pasitikėjimas penkiomis valstybinio lygmens institucijomis: pasitikėjimas parlamentu, politikais, politinėmis partijomis, policija ir teisine valdžia. Nors valstybėje yra ir daugiau jai svarbių institucijų ir asmenų, atsižvelgiant į tyrimo naudojamo duomenų masyvo ribotumą, pasirinkta analizuoti tik šiuos penkis kintamuosius. Kitų institucijų ir (ar) asmenų neįtraukimas aptariami prie tyrimo ribotumų.

Anot Acar ir Uluğ (2022), gyventojų pasitikėjimas nacionaline šalies politika yra reikšmingas jų gerovės indikatorius. Užsienyje atlikti tyrimai atskleidė, jog didesnis gyventojų pasitikėjimas politika šalyje ir valstybe apskritai yra susijęs su didesne gyventojų subjektyvia gerove (Acar & Uluğ, 2022; Helliwell et al., 2016; Ng et al., 2022), didesniu pasitenkinimu gyvenimu (Korol & Bevelander, 2023) ir (ar) geresne gyvenimo kokybe (Tichaawa et al., 2023). O štai Lindstrom ir Mohseni (2009) atliktas tyrimas atskleidė, kad mažas gyventojų pasitikėjimas politika reikšmingai prognozuoja prastesnę gyventojų psichologinę sveikatą. Kai gyventojai pasitiki valstybės institucijomis, yra labiau linkę palaikyti valdžios priimamus sprendimus, pavyzdžiui, ribojimus, ar priimti naujas taisykles ir jų labiau laikytis (Devine et al., 2024; Gazadinda et al., 2023; Liu et al., 2023), be to, rečiau tiki konspiracinėmis teorijomis (Devine et al., 2024). Nors iš kitos pusės, Canlas ir Molino-Magtolis (2023) tyrimas atskleidė, jog pasitikėjimas vyriausybe reikšmingai neprognozavo gyventojų prevencinio nuo COVID-19 elgesio. Galiausiai tyrimų rezultatai atskleidžia, kad mažėjantis gyventojų pasitikėjimas institucijomis yra susijęs su mažesniu visuomenės sutelktumu bei retesniu balsavimu rinkimuose (Grönlund & Setälä, 2007; Hooghe & Marien, 2013).

Teigiama, kad visos politinės sistemos, tokios kaip vyriausybė, parlamentas, reikalauja tam tikro lygio pasitikėjimo jomis, siekiant sklandaus funkcionavimo, o demokratinėse valstybėse šis pasitikėjimas yra būtinas (Christensen & Laegreid, 2005; Devine et al., 2024; Bob-Milliar & Lauterbach, 2021). Yra tikimasi, jog institucijos veiks sąžiningai, nešališkai ir teisingai visų gyventojų atžvilgiu, pačios laikysis įstatymų ir visų biurokratinių procedūrų (Domański & Pokropek, 2021). Tačiau, kaip pažymi Christensen ir Laegreid (2005), nors pasitikėjimas valstybės institucijomis yra būtinas demokratinėse valstybėse, „sveikas“ nepasitikėjimo lygis ar skepticizmas institucijų atžvilgiu taip pat yra būtinas ir egzistuojantis (Grönlund & Setälä, 2007; Domański & Pokropek, 2021). Pavyzdžiui, Indonezijos visuomenės pasitikėjimas valdžia COVID-19 pandemijos metu nuosekliai krito žemyn dėl visuomenės nepasitenkinimo vyriausybės priimamais sprendimais (Gazadinda et al., 2023). Apskritai matyti, jog pastaruosius porą dešimtmečių pasitikėjimas valstybės institucijomis demokratinėse šalyse nuosekliai krinta (Grönlund & Setälä, 2007; Domański & Pokropek, 2021). Kitaip tariant, nors ir yra tikimasi, kad gyventojai pasitikės

valstybe ir atskiromis jos institucijomis, tačiau teigiama, jog visuomenėje vyrauja ir tam tikras nepasitikėjimo lygis.

Šio tyrimo tikslas yra nustatyti pasitikėjimo valstybės institucijomis reikšmę pasitenkinimui gyvenimu bei subjektyviai laimei. Keliama prielaida, kad didesnis pasitikėjimas valstybinės reikšmės institucijomis prognozuoja didesnę pasitenkinimą gyvenimu ir didesnę subjektyvią laimę. Galima kelti prielaidą, jog didesnis pasitikėjimas valstybe ir su tuo susijusių lūkesčių patenkinimas skatina žmogų patirti pozityvias emocijas, tokias kaip dėkingumas ar noras padėti, o tai turi didelę įtaką subjektyviai gerovei (remiantis Rotter (1967) tarpasmeninio pasitikėjimo teorija). Patirtos pozityvios emocijos, saugumo jausmas dėl pasitikėjimu grįšto santykio su valstybe taip pat gali padėti asmeniui plėsti kognityvines ribas, būti pastabesniau aplinkai, drąsinti mėginti naują veiklą, padėti ugdyti atsparumą stresui (remiantis Fredrickson (2001) plėtimo ir statymo teorija) ir taip prisidėti prie subjektyvios gerovės augimo.

Clench-Aas ir Holte (2021) tyrimas atskleidė, kad asmens turimos pajamos yra reikšmingai susijusios su pasitenkinimu gyvenimu ir ypač tada, kai pasitikėjimas savimi, bendruomene ir šalimi yra mažas. Tyrimai taip pat atskleidžia, jog laimę ir pasitenkinimą gyvenimu, ypač suaugusiojo amžiuje, lemia ekonominė (pavyzdžiui, Roth et al., 2017) ir socialinė (pavyzdžiui, Dittmann & Goebel, 2010) situacija, asmeninės sveikatos vertinimas (pavyzdžiui, Habinov & Afandi, 2016). Be to, tyrimai rodo, kad asmens išsilavinimas (pavyzdžiui, Powdthavee et al., 2015) ir lytis (pavyzdžiui, Chen et al., 2020) yra susiję su asmens pasitenkinimu gyvenimu. Atsižvelgiant į sociodemografinių kintamųjų (lyties, amžiaus, išsilavinimo, pajamų ir subjektyvaus sveikatos vertinimo) reikšmę, juos taip pat nuspręsta įtraukti į analizę prognozuojant pasitenkinimą gyvenimu ir subjektyvią laimę.

Metodika

Tyrimo dalyviai ir procedūra

Analizei atlikti buvo naudojami Europos socialinio tyrimo (EST, 3.2 versija) 10-osios bangos duomenys (ESS ERIC, 2022). EST yra tarptautinė apklausa, kuri nuo 2001 m. Europoje yra įgyvendinama kas dvejus metus. EST yra laikomas vienu kokybiškiausių tyrimu, atliekamu Europoje, kurio duomenys atskleidžia naudingos informacijos apie Europos gyventojų nuostatas, įsitikinimus ir elgesį. EST 10-osios bangos duomenys apima 2020–2022 metais atliktos apklausos rezultatus. Dalyviai dalyvauti tyrime buvo atrinkami griežtos atrankos būdu, siekiant išlaikyti atsitiktinės atrankos principus. EST duomenys yra nemokamai prieinami EST oficialiame portale ir gali būti naudojami mokslo tikslais.

Šioje analizėje buvo naudojami 34 079 dalyvių (46,7 % vyrų) iš 21 valstybės (Belgijos, Bulgarijos, Šveicarijos, Čekijos, Estijos, Suomijos, Prancūzijos, Jungtinės Karalystės, Graikijos, Kroatijos, Vengrijos, Airijos, Italijos, Lietuvos, Juodkalnijos, Šiaurės Makedonijos, Olandijos, Norvegijos, Portugalijos, Slovėnijos, Slovakijos) duomenys. Analizėje naudoti visi tyrimo dalyvių pateikti atsakymai į visus analizėje naudotus klausimus. Tyrimo dalyvių amžius varijavo nuo 15 iki 90 m. (vid. amžius – 50,84 m., *SD* – 18,23). Vidutinis tyrimo dalyvių metų, kuriuos jie mokėsi kokioje nors mokykloje įstaigoje per

savo gyvenimą, kiekis buvo 13,08 ($SD = 4,02$). 72,3 % tyrimo dalyvių nurodė per pasakytinius rinkimus balsavę. Informacija apie skirtingų šalių tyrimo dalyvius pateikiama papildomoje medžiagoje *Open Science Framework* tinklalapyje.

Nors neatmetama, jog tarp šalių yra skirtumų (pavyzdžiui, Šiaurės Europos šalių gyventojai yra linkę labiau pasitikėti valstybės institucijomis (Reeskens & Hooghe, 2008)), šio tyrimo tikslas yra atrasti bendras tendencijas tarp gyventojų pasitikėjimo valstybe ir jų gerovės. Atskirų šalių analizės rezultatai, gauti naudojant kelių grupių struktūrinį lygčių modeliavimą (angl. *multi-group structural equation modelling*), pateikiami papildomoje medžiagoje. Kelių grupių struktūrinio lygčių modeliavimo tikslas yra nustatyti galimus skirtumus tarp grupių (šio tyrimo atveju – šalių), naudojant struktūrinį lygčių modeliavimą, kad tie skirtumai neatsiskleistų analizuojant tą pačią struktūrinę lygtį skirtingose imtyse atskirai (Cheah et al., 2023).

Tyrimo metodikos

Pasitikėjimas valstybe buvo matuojamas penkiais atskirais klausimais, skirtais įvertinti asmenų pasitikėjimą: 1) parlamentu, 2) policija, 3) teisine sistema, 4) politinėmis partijomis, 5) politikais. Visi teiginiai buvo vertinami pagal skalę nuo 0 (visiškai nepasitikiu) iki 10 (visiškai pasitikiu).

Subjektyvi gyventojų gerovė buvo matuojama dviem atskirais teiginiais: 1) pasitenkinimas gyvenimu (pagal skalę nuo 0 (visiškai nepatenkintas (-a)) iki 10 (visiškai patenkintas (-a))); 2) subjektyvi laimė (pagal skalę nuo 0 (visiškai nelaimingas (-a)) iki 10 (visiškai laimingas (-a))).

Pasitikėjimo valstybės organais ir gyventojų gerovei skirti matuoti kintamieji buvo traktuojami kaip intervaliniai kintamieji, atsižvelgiant į platų Likerto skalės intervalą, naudotą teiginių vertinimui, bei imties dydį (Norman, 2010; Awang et al., 2016; Wu & Leung, 2017).

Tyrimo dalyvių taip pat buvo klausiama apie jų subjektyviai suvokiamą sveikatą nuo 1 (labai gera) iki 5 (labai bloga), kiek iš viso metų per gyvenimą asmuo yra mokėsis formaliojo ugdymo įstaigose ir apie namų ūkio pajamas (bendras).

Duomenų analizė

Tyrimo metu gautų duomenų analizė atlikta naudojant SPSS v.29, *RStudio* (RStudioTeam, 2024) ir *lavaan* (v. 0.6-16, Rosseel, 2012) paketus. Statistinis pasikliautinasis lygmuo šiame tyrime – 0,05. Tinkamus struktūrinio lygčių modeliavimo rezultatus turėtų atskleisti $CFI \geq 0,95$, $TLI \geq 0,95$, $RMSEA < 0,08$ (Shi et al., 2019), nors neatmetama, kad ir mažesni balai gali reprezentuoti tinkamą struktūrą. Atsižvelgiant į pasitenkinimui gyvenimu ir subjektyviai laimei reikšmingus kintamuosius, analizė papildyta ir kontroliniais kintamaisiais.

Rezultatai

1-oje lentelėje yra pateikiami tyrime matuotų reiškinių vidurkiai, standartiniai nuokrypiai ir koreliacijų koeficientai.

1 lentelė

Reiškinių vidurkiai, standartiniai nuokrypiai ir koreliacijos koeficientai (n = 34 079)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Kintamieji	Vid. (SN)									
Pasitikėjimas parlamentu	4,48 (2,68)									
Pasitikėjimas teisine sistema	5,22 (2,80)	0,68**								
Pasitikėjimas policija	6,33 (2,53)	0,55**	0,68**							
Pasitikėjimas politikais	3,69 (2,50)	0,75**	0,63**	0,51**						
Pasitikėjimas politinėmis partijomis	3,65 (2,45)	0,73**	0,60**	0,48**	0,88**					
Pasitenkinimas gyvenimu	7,07 (2,10)	0,30**	0,28**	0,29**	0,27**	0,25**				
Subjektyvi laimė	7,24 (1,92)	0,25**	0,25**	0,26**	0,22**	0,22**	0,69**			
Amžius	50,84 (18,23)	-0,03**	-0,06**	0,01*	-0,01	-0,03**	-0,09**	-0,12**		
Išsilavinimas (visais metais)	13,08 (4,02)	0,15**	0,17**	0,08**	0,13**	0,12**	0,14**	0,15**	-0,23**	
Sveikatos vertinimas	2,14 (0,91)	-0,12**	-0,14**	-0,08**	-0,10**	-0,11**	-0,31**	-0,32**	0,45**	-0,24**
Namų ūkio pajamų lygis	-	0,16**	0,17**	0,11**	0,13**	0,13**	0,25**	0,25**	-0,27**	0,34**

Pastaba. * $p < 0,05$, ** $p < 0,001$. Didesnė subjektyvios sveikatos vertė reiškia prasciau vertinamą sveikatą. Namų ūkio pajamų lygis yra nustatomas remiantis vidutinėmis pajamomis šalyje – tyrimo dalyviai yra priskiriami vienai iš 10 grupių, atsižvelgiant į kurią dalį iš dešimties patenka bendras namų ūkio pajamų kiekis pagal šalies normas.

Rezultatai atskleidė statistiškai reikšmingus teigiamus ryšius tarp pasitikėjimo skirtingomis valstybės institucijomis bei subjektyvia laime ir pasitenkinimo gyvenimu. Stipriausi ryšiai nustatyti tarp pasitikėjimo parlamentu ir pasitikėjimo politikais, pasitikėjimo teisine sistema ir pasitikėjimo politinėmis partijomis. Taip pat stiprūs ryšiai nustatyti tarp pasitikėjimo teisine sistema ir policija, pasitikėjimo politikais ir politinėmis partijomis ir galiausiai tarp pasitenkinimo gyvenimu ir subjektyvios laimės. Subjektyvi laimė buvo silpniausiai susijusi su pasitikėjimu valstybės institucijomis. Vienintelis statistiškai reikšmingas ryšys buvo nustatytas tarp pasitenkinimo politikais ir amžiaus.

Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad visi teiginiai, skirti matuoti pasitikėjimą valstybės institucijomis, buvo vertinami pagal skalę nuo 0 iki 10, bendri 21-os valstybės gyventojų pasitikėjimo politikais ir politinėmis partijomis vidurkiai buvo kur kas mažesni nei kiti įverčiai. Siekiant įvertinti, ar šie skirtumai tikrai yra reikšmingi, buvo pritaikyta pakartotinių matavimų dispersinė analizė. Analizė atskleidė, jog yra statistiškai reikšmingų skirtumų tarp pasitikėjimo skirtingomis institucijomis vidurkių ($F(3,00, 102\ 459,59) = 18\ 191,42, p < 0,001, \eta_p^2 = 0,35$). Porinis visų vidurkių palyginimas (*post-hoc*) atskleidė, kad tarp analizuotų vidurkių yra skirtumų. Didžiausias vidurkis – pasitikėjimo policija, o mažiausias – pasitikėjimo politinėmis partijomis. Rezultatai pateikiami papildomoje medžiagoje. Papildomai buvo atliktas tirtų reiškinių palyginimas pagal lytį (žr. 2-ą lentelę).

2 lentelė

Vyrų ir moterų rezultatų palyginimas

Kintamasis	Vid. (SD)		<i>t</i> (df), <i>p</i>
	Vyrai	Moterys	
Pasitikėjimas parlamentu	4,55 (2,72)	4,41 (2,65)	4,89 (33 231,87), $p < 0,001$
Pasitikėjimas teisine sistema	5,28 (2,83)	5,17 (2,76)	3,61 (33 257,00), $p < 0,001$
Pasitikėjimas policija	6,31 (2,56)	6,34 (2,50)	-1,16 (33 269,13), $p > 0,05$
Pasitikėjimas politikais	3,71 (2,49)	3,67 (2,50)	1,27 (34 077), $p > 0,05$
Pasitikėjimas politinėmis partijomis	3,66 (2,45)	3,64 (2,44)	0,91 (34 077), $p > 0,05$
Pasitenkinimas gyvenimu	7,12 (2,07)	7,03 (2,13)	3,55 (33 712,25), $p < 0,001$
Subjektyvi laimė	7,24 (1,88)	7,24 (1,95)	0,10 (33 755,05), $p > 0,05$

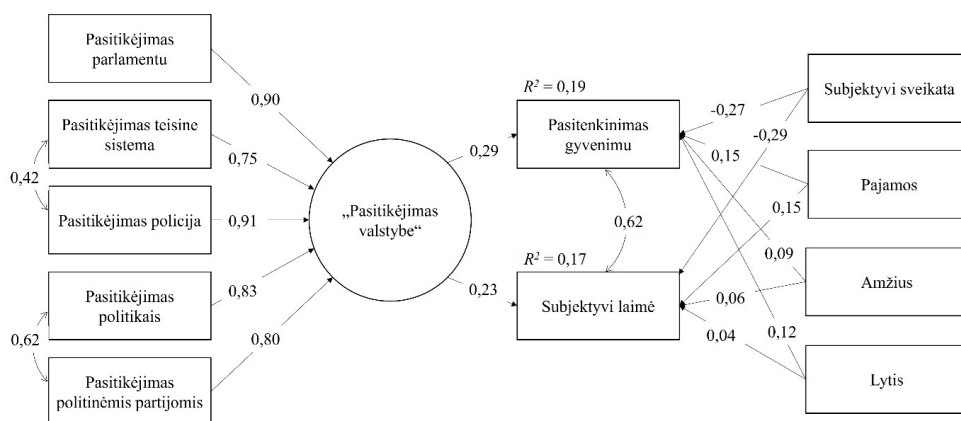
Analizė atskleidė, kad vyrai labiau nei moterys pasitiki parlamentu, teisine sistema ir yra labiau patenkinti gyvenimu. Pasitikėjimas policija, politikais ir politinėmis partijomis bei subjektyvi laimė tarp vyrų ir moterų nesiskyrė.

Siekiant nustatyti ryšį tarp pasitikėjimo valstybės institucijomis ir gyvenimo kokybės, buvo atliekamas struktūrinis lygčių modeliavimas. Pasitikėjimas atskiromis valstybės institucijomis buvo jungiamas į vieną latentinį kintamąjį „Pasitikėjimas valstybe“. Į modelį taip pat buvo įtraukti penki kontroliniai kintamieji – lytis, amžius, subjektyvus sveikatos vertinimas, namų ūkio pajamos ir išsilavinimas metais. Kontroliniai klausimai šioje analizėje buvo naudojami priklausomų kintamųjų – pasitenkinimo gyvenimu ir

subjektyvios laimės – prognozei. Pirminiai rezultatai atskleidė, kad modelis nėra visiškai tinkamai suderintas su duomenimis ($\chi^2(38) = 134\,152,83$, $p < 0,001$, CFI = 0,89, TLI = 0,85, RMSEA = 0,11, SRMR = 0,08). Atsižvelgiant į aukštas koreliacijas tarp kintamųjų ($> 0,65$) ir siūlomas modelio modifikacijos, buvo nuspręsta įtraukti papildomas kovariacijas tarp pasitikėjimo policija ir teisinės sistemos, tarp pasitikėjimo politinėmis partijomis ir politikais ir pasitenkinimo gyvenimu ir subjektyvios laimės (žr. paveikslą).

Paveikslas

Empiriniai modelio rezultatai

Pastaba. Paveiksle pažymėti tik statistiškai reikšmingi ryšiai, kai $p < 0,01$. Didesnė subjektyvios sveikatos vertė reiškia prasčiau vertinamą sveikatą. „Pasitikėjimo valstybe“ reiškinio vidinis suderinamumas (Cronbacho alpha) – 0,90.

Į modelį įtraukus kovariacijas, rezultatai atskleidė, kad modelis yra tinkamai suderintas su duomenimis ($\chi^2(36) = 2717,50$, $p < 0,001$, CFI = 0,98, TLI = 0,97, RMSEA = 0,05, SRMR = 0,07). Rezultatai parodė, jog visi penki pasitikėjimo valstybės institucijomis komponentai reikšmingai susiję su aukštesnio lygio „Pasitikėjimas valstybe“ faktoriumi. O didesnis pasitikėjimas valstybe prognozuoja didesnę pasitikėjimą gyvenimu (paaiškina 19 % duomenų dispersijos) ir subjektyvią laimę (paaiškina 17 % duomenų dispersijos). Išsilavinimas metais nebuvo statistiškai reikšmingas kontrolinis kintamasis.

Atliktas papildomas daugybinių grupių struktūrinis lygčių modeliavimas atskleidė, kad pasitikėjimas atskiromis valstybės institucijomis taip pat reikšmingai prognozuoja bendrą pasitikėjimą valstybe visose analizuotose šalyse. Be to, rezultatai atskleidė, jog pasitikėjimas valstybe visose šalyse taip pat reikšmingai prognozuoja pasitenkinimą gyvenimu ir subjektyvią laimę. Atlikus modelių, kurių parametrai kontroliuojami ir kurių nekontroliuojami, palyginimą, nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p < 0,001$, žr. papildomą medžiagą), kurie reiškia, kad yra skirtumų tarp šalių. Šalutinių kintamųjų (amžiaus, lyties ir kt.) analizė atskleidė, jog rezultatai tarp šalių iš esmės yra skirtingi. Pavyzdžiui, Lietuvoje pasitenkinimą gyvenimu reikšmingai prognozuoja subjektyvi

sveikata, amžius ir bendros namų ūkio pajamos, o Prancūzijoje – subjektyvi sveikata, lytis ir bendros namų ūkio pajamos.

Rezultatų aptarimas

Tyrimo tikslas buvo įvertinti pasitikėjimo valstybe reikšmę gyventojų subjektyviai gerovei. Tyrimo tikslui pasiekti buvo naudojami Europos socialinio tyrimo metu surinkti 21-os valstybės duomenys. Buvo atliekama bendros visų tyrimo dalyvių imties analizė. Taip pat analizėje buvo kontroliuojami temai reikšmingi kintamieji – tyrimo dalyvių lytis, amžius, namų ūkio pajamos, išsilavinimas ir subjektyvus sveikatos vertinimas. Informacija apie atskiras šalis pateikiama papildomoje medžiagoje.

Pirminė duomenų analizė atskleidė, kad pasitikėjimas parlamentu, politikais, politinėmis partijomis, teisine sistema ir policija yra reikšmingai susijęs su gyventojų subjektyvia laime ir pasitenkinimu gyvenimu. Didesnis pasitikėjimas institucijomis yra susijęs su didesniais subjektyvios gyvenimo kokybės rodikliais. Rezultatai taip pat atskleidė, jog pasitikėjimo atskiromis institucijomis ar asmenimis įverčiai yra santykinai stipriai susiję tarpusavyje. Taip pat, atsižvelgiant į pasitikėjimo valstybės institucijomis vidurkius, buvo nuspręsta atlikti vidurkių palyginimą. Rezultatai atskleidė, kad pasitikėjimo policija vidurkis yra didžiausias, o pasitikėjimo politinėmis partijomis vidurkis – mažiausias. Iš esmės rezultatai patvirtina kitų tyrimų rezultatus, kurie rodo, jog pasitikėjimas policija yra didelis (pavyzdžiui, Wu et al., 2012), nors ir matyti, jog šis pasitikėjimas krinta (Schaap & Scheepers, 2014). Pasitikėjimo policija mažėjimui įtakos gali turėti žiniasklaidoje vis dažniau atskleidžiamos istorijos apie policijos pareigūnų brutalumą (Nägel & Nivette, 2023) ar pačių asmenų patiriamas ar suvokiamas netinkamas policininkų elgesys, pavyzdžiui, kyšių ėmimas, rasinė diskriminacija (Akinlabi, 2020). Remiantis tyrimo rezultatais, pasitikėjimas policija bene labiausiai prognozuoja didesnę pasitikėjimą valstybe. Galima kelti prielaidą, kad mažas pasitikėjimas policija gali lemti aukštesnį asmenų nesaugumo lygį ateityje, o tai prognozuos bendrą mažesnę pasitikėjimą valstybe ir mažesnę gyventojų gerovę. Ateityje rekomenduojama dažniau tirti pasitikėjimą policija didinančius ir mažinančius veiksnius.

O štai mažas pasitikėjimas politinėmis partijomis gali būti susijęs su santykinai aktyvia politine konkurencija ir vis garsesniais skandalais, kurie skleidžia idėjas, jog politinės partijos yra korumpuotos, valdomos savanaudiškų ir valdžios ištroškusių politikų (Ceka, 2013). Vis dėlto, kaip atskleidžia kitų tyrėjų atliekamų tyrimų rezultatai, pasitikėjimas politinėmis partijomis yra glaudžiai susijęs su identifikacija su politinėmis partijomis bei priklausymu joms (Ceka, 2013; Söderlund & Kestilä-Kekkonen, 2009). Galima kelti prielaidą, kad politinėms partijoms priklausantys asmenys jomis labiau pasitiki, nes geriau išmano jų veikimo pobūdį, politinių partijų struktūrą. Ateities tyrimuose, siekiant įvertinti pasitikėjimo politinėmis partijomis lygį, rekomenduojama analizuoti ir tai, kiek žmonės yra susipažinę su politinėmis partijomis, jų veiklos principais ir pan.

Tolesnė rezultatų analizė atskleidė, jog vyrai labiau pasitiki parlamentu, teisine sistema ir yra labiau patenkinti gyvenimu. Galima kelti prielaidą, kad vyrai labiau nei moterys

dalyvauja politiniame gyvenime (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Seime 2020–2024 m. kadencijoje 29 % visų Seimo narių, o Europos Parlamente 2024 m. 40 % visų narių buvo moterys. Tai rodo galimą mažesnę moterų dalyvavimą politikoje). Caprara ir kolegų (2009) bei Vecchione ir Caprara (2009) atlikti tyrimai atskleidė, kad vyrai pasižymi aukštesniu politiniu saviveiksmingumu, t. y. asmeniniu įsitikinimu, jog individualus politinis veiksmas turi arba gali turėti įtakos politiniam procesui – kad verta atlikti savo pilietines pareigas. Tyrimai taip pat rodo, jog moterys mažiau dalyvauja elektroninėje politinėje veikloje nei vyrai (Heger & Hoffmann, 2021). Keliama prielaida, kad mažesnis moterų pasitenkinimas parlamentu gali būti susijęs su mažesniu jų įsitraukimu į politinį gyvenimą, mažesniu domėjimusi svarstomais ir priimamais įstatymais ar pan., o tai savo ruožtu mažina pasitikėjimą šia institucija. Įdomu, jog Heger ir Hoffmann (2021) atliktas tyrimas atskleidė, kad moterys, kurios save laiko feministėmis, labiau įsitraukia į elektroninę politinę veiklą nei moterys, kurios nemano esančios feministės, tačiau moterų, kurios save laiko feministėmis, tyrimų rezultatai nesiskiria nuo vyrų tyrimų rezultatų. Galima kelti prielaidą, jog politika yra labiau „vyriška“ veikla (Heger & Hoffmann, 2021), todėl moterų įsitraukimas į šią sritį yra mažesnis. Ateities tyrimuose rekomenduojama analizuoti moterų ir vyrų įsitraukimo į politiką ir politinio saviveiksmingumo skirtumus ir šių reiškinį reikšmę gyventojų pasitikėjimui valstybe.

Mažesnis moterų pasitikėjimas teisine sistema gali būti susijęs su tuo, jog teisinių ginčų metu moterys dažniau vaidina nukentėjusiųjų vaidmenį, pavyzdžiui, „Eurostato“ duomenimis (2024), moterys beveik du kartus dažniau nei vyrai tampa žmogžudystės, smurto ir priekabiavimo artimoje aplinkoje aukomis. Taip pat aptinkama, kad moterys nepraneša apie seksualinio priekabiavimo atvejus, nes nemano, jog tai turės kokios nors įtakos, ar nepasitiki teisine sistema (Orchowski et al., 2022; Smith & Freyd, 2007). Atsižvelgiant į moterų patirtis, susijusias su teismais, darytina išvada, kad moterys gali dažniau susiformuoti nuostatą, jog teisinė sistema yra neefektyvi ir nepajėgi apginti moterų, todėl šia sistema pasitiki mažiau. Vis dėlto reikalingi tolesni pasitikėjimo teisine sistema ir lyčių skirtumų tyrimai, siekiant nustatyti galimas psichologines priežastis, ypač siekiant nustatyti moterų nepasitikėjimo teisine sistema priežastis. Galiausiai, mažesnis moterų pasitenkinimas gyvenimu iš esmės dera su užsienyje atliktų tyrimų rezultatais (pavyzdžiui, Chen et al., 2020), tačiau verta atkreipti dėmesį, kad rezultatai yra prieštaringi, pavyzdžiui, Joshanloo ir Jovanović (2020) tarptautinis tyrimas atskleidė, jog moterų pasitenkinimas gyvenimu yra didesnis nei vyrų. Joshanloo (2018) tyrimo rezultatai iš esmės atskleidžia, kad vyrų pasitenkinimui gyvenimu daugiau įtakos turi socialinė-politinė situacija, su įdarbinimu ir išsilavinimu susiję kintamieji, o moterų pasitenkinimui gyvenimu daugiau reikšmės turi jų vedybinė situacija ir santykių su aplinkiniais kokybė.

Struktūrinis lygčių modeliavimas atskleidė, jog bendras pasitikėjimas valstybe prognozuoja didesnę gyventojų pasitenkinimą gyvenimu ir subjektyvią laimę. Apskritai, gauti rezultatai sutampa su užsienyje atliktų tyrimų rezultatais (pavyzdžiui, Ng et al., 2022; Korol & Bevelander, 2023). Keliama prielaida, kad didesnis pasitikėjimas valstybe ir jos institucijomis, suvokiamas turėtų lūkesčių dėl valdžios patenkinimas leidžia asmeniui jautis saugesniam, patirti daugiau pozityvių emocijų, kurios turi teigiamą įtaką gyventojų

subjektyviai gyvenimo gerovei. Nors psichologiniuose tyrimuose vis dar daugiau dėmesio sulaukia žemesnio lygio sistemos, tokios kaip šeima ar darbovietė, ir jų reikšmė žmogui, tačiau šio tyrimo rezultatai rodo, jog net ir aukštesnio lygio socialinė sistema gali turėti ir turi įtakos asmens savo gyvenimo vertinimui. Ateities tyrimuose rekomenduojama nepamiršti aukštesnio lygio socialinių sistemų ir analizuojant asmens gyvenimo rodiklius į juos atsižvelgti, pavyzdžiui, darbo ir šeimos derinimo kontekste gali būti reikšminga ne tik organizacijos kultūra, bet ir nacionalinė šalies teisinė sistema ar esama šalies kultūra, asmens gyvenimo gerovei didelę įtaką gali turėti ne tik gaunamas atlyginimas ar vadovo parama, bet ir bendras pragyvenimo šalyje lygis, pasitenkinimas ekonomine situacija. Šie rezultatai iš esmės patvirtina Bronfenbrennerio (1977) ekologinės sistemų teorijos idėjas, kad asmuo yra veikiamas ne tik artimiausių socialinių sistemų, pavyzdžiui, draugų, bet ir aukštesnio lygmens sistemų. Taip pat, atsižvelgiant į teorines prielaidas, jog pasitenkinimas gyvenimu ir subjektyvi laimė gali būti laikomi vieno, aukštesnio lygio latentinio kintamojo – subjektyvios psichologinės gerovės – komponentais, ateities tyrimuose rekomenduojama atlikti struktūrinį lygčių modeliavimą įtraukus galimą latentinį kintamąjį į modelį.

O štai atskirų šalių analizė, naudojant keletą grupių struktūrinį lygčių modeliavimą, iš esmės atskleidė identiškus rezultatus, kurie buvo gauti analizuojant ir bendrą duomenų masyvą. Visose 21-oje šalyje buvo nustatyta, kad pasitikėjimas atskiromis valstybės institucijomis reikšmingai prognozuoja bendrą pasitikėjimą valstybe, o pastarasis komponentas prognozuoja tiek pasitenkinimą gyvenimu, tiek laimę. Tačiau verta atkreipti dėmesį, jog skirtingose šalyse skirtingi kontroliniai kintamieji prognozavo pasitenkinimą gyvenimu ir laimę, todėl galima kalbėti apie esamus kultūrinius skirtumus. Ateities tyrimuose rekomenduojama plačiau analizuoti pasitenkinimą gyvenimu ir subjektyvią laimę prognozuojančius veiksnius atskirose kultūrose. Galiausiai, atsižvelgiant į tai, jog tyrimo dalyviai dėl savo panašumo ir labai panašaus kultūrinio konteksto gali būti grupuojami į klases, ateities tyrimuose rekomenduojama pritaikyti hierarchinį struktūrinį modelį, kuris leistų geriau kontroliuoti galimus šalių skirtumus analizuojant tirtų reiškinių ryšį.

Šio tyrimo metu nebuvo vertinamas gyventojų pasitikėjimas „arčiau“ esančiomis institucijomis, pavyzdžiui, savivaldybės taryba, meru. Kaip teigia Christensen ir Laegreid (2005), gyventojai labiau pasitiki tais valstybės tarnybos nariais, kurie yra arčiau jų, o esantieji toliau, pavyzdžiui, parlamente, yra laikomi tingiais, nekompetentingais. Ateities tyrimuose taip pat rekomenduojama skirti daugiau dėmesio ne tik nacionalinio lygio institucijoms, bet ir savivaldybių lygmens institucijoms. Taip pat pasitikėjimas savimi yra stipriai susijęs su pasitikėjimu institucijomis (Domański & Pokropek, 2021), todėl ateities tyrimuose rekomenduojama analizuoti ir asmens pasitikėjimo savimi lygį. Galiausiai šiam tyrimui naudoti duomenys buvo renkami pasaulinės COVID-19 pandemijos metu. Atsižvelgiant į viešojoje erdvėje išsakomus skundus ir nepasitenkinimą vyriausybių priimamais sprendimais (pavyzdžiui, Gazadinda et al., 2023), galima kelti prielaidą, jog tai galėjo turėti įtakos bendriems tyrimo rezultatams, todėl šį tyrimą rekomenduojama pakartoti ėmus naujausius EST duomenis.

Papildoma medžiaga

Papildoma su straipsniu susijusi informacija yra prieinama *Open Science Framework* tinklalapyje: https://osf.io/4u9qf/?view_only=75fea40d2c594ebb8dc3ef599809a260

Finansavimas

Šis tyrimas buvo finansuotas Lietuvos mokslo tarybos (LMT), sutartis Nr. VS-3.

Literatūra

Acar, Y. G., & Uluğ, Ö. M. (2022). When and why does political trust predict well-being in authoritarian contexts? Examining the role of political efficacy and collective action among opposition voters. *British Journal of Social Psychology, 61*(3), 861–881. <https://doi.org/10.1111/bjso.12505>

Ahmed, A., & Mushtaq, M. (2021). Assessing public trust in local government: A case study of District Gujrat, Pakistan. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 12*(10), 3549–3560.

Akinlabi, O. M. (2020). Citizens' accounts of police use of force and its implication for trust in the police. *Journal of Crime and Justice, 43*(2), 145–160. <https://doi.org/10.1080/0735648X.2019.1650798>

Awang, Z., Afthanorhan, A., & Mamat, M. (2016). The Likert scale analysis using parametric based Structural Equation Modeling (SEM). *Computational Methods in Social Sciences, 4*(1), 13–21. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=418522>

Badri, M. A., Alkhaili, M., Aldhaheeri, H., Yang, G., Albahar, M., & Alrashdi, A. (2022). Exploring the reciprocal relationships between happiness and life satisfaction of working adults – evidence from Abu Dhabi. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(6), Article 3575. <https://doi.org/10.3390/ijerph19063575>

Bob-Milliar, G. M., & Lauterbach, K. (2021). The generation of trust in political parties in Ghana. *Africa Today, 68*(2), 81–98. <https://doi.org/10.2979/africatoday.68.2.04>

Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist, 32*(7), 513–531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>

Canlas, I. P., & Molino-Magtolis, J. (2023). Views on the nature of science, beliefs, trust in the government, and COVID-19 pandemic preventive behavior among undergraduate students. *International Journal of Science and Mathematics Education, 21*(7), 2143–2172. <https://doi.org/10.1007/s10763-022-10343-w>

Caprara, G. V., Vecchione, M., Capanna, C., & Mebane, M. (2009). Perceived political self-efficacy: Theory, assessment, and applications. *European Journal of Social Psychology, 39*(6), 1002–1020. <https://doi.org/10.1002/ejsp.604>

Ceka, B. (2013). The perils of political competition: Explaining participation and trust in political parties in Eastern Europe. *Comparative Political Studies, 46*(12), 1610–1635. <https://doi.org/10.1177/0010414012463908>

Cheah, J. H., Amaro, S., & Roldán, J. L. (2023). Multigroup analysis of more than two groups in PLS-SEM: A review, illustration, and recommendations. *Journal of Business Research, 156*, Article 113539. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.113539>

Chen, X., Cai, Z., He, J., & Fan, X. (2020). Gender differences in life satisfaction among children and adolescents: A meta-analysis. *Journal of Happiness Studies, 21*, 2279–2307. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00169-9>

Christensen, T., & Lægread, P. (2005). Trust in government: The relative importance of service satisfaction, political factors, and demography. *Public Performance & Management Review, 28*(4), 487–511. <https://doi.org/10.1080/15309576.2005.11051848>

Chu, P. S., Saucier, D. A., & Hafner, E. (2010). Meta-analysis of the relationships between social support and well-being in children and adolescents. *Journal of Social and Clinical Psychology, 29*(6), 624–645. <https://doi.org/10.1521/jscp.2010.29.6.624>

- Clench-Aas, J., & Holte, A. (2021). Political trust influences the relationship between income and life satisfaction in Europe: Differential associations with trust at national, community, and individual level. *Frontiers in Public Health*, 9, Article 629118. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.629118>
- Devine, D., Valgarðsson, V., Smith, J., Jennings, W., Scotto di Vettimo, M., Bunting, H., & McKay, L. (2024). Political trust in the first year of the COVID-19 pandemic: A meta-analysis of 67 studies. *Journal of European Public Policy*, 31(3), 657–679. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2169741>
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34–43. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34>
- Dittmann, J., & Goebel, J. (2010). Your house, your car, your education: The socioeconomic situation of the neighborhood and its impact on life satisfaction in Germany. *Social Indicators Research*, 96, 497–513. <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9489-7>
- Domański, H., & Pokropek, A. (2021). The relation between interpersonal and institutional trust in European countries: Which came first? *Polish Sociological Review*, 213(1), 87–102. <https://doi.org/10.26412/psr213.05>
- Eldelekliöglü, J. (2015). Predictive effects of subjective happiness, forgiveness, and rumination on life satisfaction. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 43(9), 1563–1574. <https://doi.org/10.2224/sbp.2015.43.9.1563>
- Eurostat. (2024). *Crime statistics*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218–226. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.218>
- Gazadinda, R., Fattah Rizki, M., Hamam Azka, R., Andriani Putri, E., Damayanti, M., & Wahyu Utomo, F. (2023). Did trust in government induce the impact of loneliness and self-control on student's compliance during social restriction implementation? A moderator analysis. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 13(1), 1–22.
- Gil-Lacruz, M., Saz-Gil, M. I., & Gil-Lacruz, A. I. (2019). Benefits of older volunteering on wellbeing: An international comparison. *Frontiers in Psychology*, 10, Article 2647. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02647>
- Giovanis, E. (2014). Relationship between well-being and recycling rates: Evidence from life satisfaction approach in Britain. *Journal of Environmental Economics and Policy*, 3(2), 201–214. <https://doi.org/10.1080/21606544.2014.883941>
- Grönlund, K., & Setälä, M. (2007). Political trust, satisfaction and voter turnout. *Comparative European Politics*, 5(4), 400–422. <https://doi.org/10.1057/palgrave.cmp.6110113>
- Habibov, N., & Afandi, E. (2016). Does life satisfaction determine subjective health? *Applied Research in Quality of Life*, 11, 413–428. <https://doi.org/10.1007/s11482-014-9371-x>
- Heger, K., & Hoffmann, C. P. (2021). Feminism! What is it good for? The role of feminism and political self-efficacy in women's online political participation. *Social Science Computer Review*, 39(2), 226–244. <https://doi.org/10.1177/0894439319865909>
- Helliwell, J. F., Huang, H., & Wang, S. (2016). New evidence on trust and well-being. *National Bureau of Economic Research Working Paper Series*, 22450. <http://www.nber.org/data-appendix/w22450>
- Helliwell, J., Layard, R., & Sachs, J. (2017). *World happiness report*. The Earth Institute, Columbia University. <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/47487>
- Hooghe, M., & Marien, S. (2013). A comparative analysis of the relation between political trust and forms of political participation in Europe. *European Societies*, 15(1), 131–152. <https://doi.org/10.1080/14616696.2012.692807>
- Joshanloo, M. (2018). Gender differences in the predictors of life satisfaction across 150 nations. *Personality and Individual Differences*, 135, 312–315. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.07.043>
- Joshanloo, M., & Jovanović, V. (2020). The relationship between gender and life satisfaction: Analysis across demographic groups and global regions. *Archives of Women's Mental Health*, 23(3), 331–338. <https://doi.org/10.1007/s00737-019-00998-w>
- Korol, L., & Bevelander, P. (2023). Does young adults' life satisfaction promote tolerance towards immigrants? The role of political satisfaction and social trust. *Current Psychology*, 42(7), 5599–5610. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01923-0>

- Lau, J., & Ng, KM. (2014). Conceptualizing the counseling training environment using Bronfenbrenner's ecological theory. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 36, 423–439. <https://doi.org/10.1007/s10447-014-9220-5>
- Lee, K. T., & Furukawa, H. (2023). Exploring subjective happiness, life satisfaction, and sustainable luxury consumption in China and Japan amidst the COVID-19 pandemic. *Administrative Sciences*, 13(7), Article 169. <https://doi.org/10.3390/admsci13070169>
- Lindstrom, M., & Mohseni, M. (2009). Social capital, political trust and self-reported psychological health: A population-based study. *Social Science & Medicine*, 68, 436–443. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2008.11.004>
- Liu, P. L., Zhao, X., & Wan, B. (2023). COVID-19 information exposure and vaccine hesitancy: The influence of trust in government and vaccine confidence. *Psychology, Health & Medicine*, 28(1), 27–36. <https://doi.org/10.1080/13548506.2021.2014910>
- Lyubomirsky, S., & Lepper, H. S. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46, 137–155. <https://doi.org/10.1023/A:1006824100041>
- National Research Council. (2014). *Subjective well-being: Measuring happiness, suffering, and other dimensions of experience*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK179225/>
- Nägel, C., & Nivette, A. E. (2023). Unexpected events during survey design and trust in the police: A systematic review. *Journal of Experimental Criminology*, 19, 891–917. <https://doi.org/10.1007/s11292-022-09508-y>
- Ng, J. W. J., Vaithilingam, S., Lee, G. H., & Rangel, G. J. (2022). Life satisfaction and incumbent voting: Examining the mediating effect of trust in government. *Journal of Happiness Studies*, 23(6), 2947–2967. <https://doi.org/10.1007/s10902-022-00536-z>
- Ngamaba, K. H., Panagioti, M., & Armitage, C. J. (2017). How strongly related are health status and subjective well-being? Systematic review and meta-analysis. *The European Journal of Public Health*, 27(5), 879–885. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckx081>
- Norman, G. (2010). Likert scales, levels of measurement and the “laws” of statistics. *Advances in Health Sciences Education*, 15, 625–632. <https://doi.org/10.1007/s10459-010-9222-y>
- Oman, S. (2021). Discovering ‘the new science of happiness’ and subjective well-being. In S. Oman (Ed.), *Understanding Well-being Data: Improving Social and Cultural Policy, Practice and Research* (pp. 119–173). Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-72937-0_4
- Orchowski, L. M., Grocott, L., Bogen, K. W., Ilegbusi, A., Amstadter, A. B., & Nugent, N. R. (2022). Barriers to reporting sexual violence: A qualitative analysis of # WhyIDidntReport. *Violence Against Women*, 28(14), 3530–3553. <https://doi.org/10.1177/1077801222109247>
- Powdthavee, N., Lekfuangfu, W. N., & Wooden, M. (2015). What's the good of education on our overall quality of life? A simultaneous equation model of education and life satisfaction for Australia. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 54, 10–21. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2014.11.002>
- Reeskens, T., & Hooghe, M. (2008). Cross-cultural measurement equivalence of generalized trust. Evidence from the European Social Survey (2002 and 2004). *Social Indicators Research*, 85(3), 515–532. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9100-z>
- Rosseel, Y. (2012). lavaan: An R Package for Structural Equation Modeling. *Journal of Statistical Software*, 48(2), 1–36. <http://www.jstatsoft.org/v48/i02/>
- Roth, B., Hahn, E., & Spinath, F. M. (2017). Income inequality, life satisfaction, and economic worries. *Social Psychological and Personality Science*, 8(2), 133–141. <https://doi.org/10.1177/1948550616664955>
- Rotter, J. B. (1967). A new scale for the measurement of interpersonal trust. *Journal of Personality*, 35(4), 651–665. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1967.tb01454.x>
- RStudio Team. (2024). *RStudio: Integrated development for R*. RStudio. PBC, Boston, MA. <http://www.rstudio.com/>
- Schaap, D., & Scheepers, P. (2014). Comparing citizens' trust in the police across European countries: An assessment of cross-country measurement equivalence. *International Criminal Justice Review*, 24(1), 82–98. <https://doi.org/10.1177/1057567714524055>
- Shi, D., Lee, T., & Maydeu-Olivares, A. (2019). Understanding the model size effect on SEM fit indices. *Educational and Psychological Measurement*, 79(2), 310–334. <https://doi.org/10.1177/0013164418783530>

Smith, C. P., & Freyd, J. J. (2014). Institutional betrayal. *American Psychologist*, *69*(6), 575–587. <https://doi.org/10.1037/a0037564>

Söderlund, P., & Kestilä-Kekkonen, E. (2009). Dark side of party identification? An empirical study of political trust among radical right-wing voters. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, *19*(2), 159–181. <https://doi.org/10.1080/17457280902799014>

Tichaawa, T. M., Dayour, F., & Nunkoo, R. (2023). Residents' trust in government, tourism impacts, and quality of life: Testing a structural model. *Development Southern Africa*, *40*(2), 223–242. <https://doi.org/10.1080/0376835X.2021.1974820>

Tokuda, Y., Jimba, M., Yanai, H., Fujii, S., & Inoguchi, T. (2008). Interpersonal trust and quality-of-life: A cross-sectional study in Japan. *PLoS One*, *3*(12), Article e3985. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0003985>

Uysal, R., Satici, S. A., Satici, B., & Akin, A. (2014). Subjective vitality as mediator and moderator of the relationship between life satisfaction and subjective happiness. *Educational Sciences: Theory and Practice*, *14*(2), 489–497. <http://doi.org/10.12738/estp.2014.2.1828>

Vecchione, M., & Caprara, G. V. (2009). Personality determinants of political participation: The contribution of traits and self-efficacy beliefs. *Personality and Individual Differences*, *46*(4), 487–492. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.11.021>

Wang, H., Ng, T. K., & Siu, O. L. (2023). How does psychological capital lead to better well-being for students? The roles of family support and problem-focused coping. *Current Psychology*, *42*(26), 22392–22403. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03339-w>

Wu, H., & Leung, S. O. (2017). Can Likert scales be treated as interval scales? – A Simulation study. *Journal of Social Service Research*, *43*(4), 527–532. <https://doi.org/10.1080/01488376.2017.1329775>

Wu, Y., Poteyeva, M., & Sun, I. Y. (2012). Trust in police: A comparison of China and Taiwan. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, *36*(3), 189–210. <https://doi.org/10.1080/01924036.2012.699794>